

Motion till riksdagen 2011/12:Ju229

av **Maria Abrahamsson (M)**

Försöksverksamhet med tv-sända rättegångar m.m.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en försöksverksamhet med tv-sända rättegångar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa det generella fotograferingsförbudet i våra domstolar.

Motivering

Senast nu i sommar har omvärlden, inklusive överlevande och anhöriga till de döda, via tv och på Krigsförbrytartribunalen i Haags hemsida kunnat följa förhandlingarna mot den forne bosnienserbiske överbefälhavaren och misstänkte krigsförbrytaren Ratko Mladic'. Rättegångarna vid tribunalen är offentliga, och i linje med det har det ansetts självklart att de förhandlingar som röner mest uppmärksamhet ska tv-sändas så att i princip hela världen kan ta del av dem.

Öppenhet har knappast varit utmärkande för samhällsklimatet i Egypten. Men i augusti beslutade statstelevisionen att sända rättegången mot landets ex-diktator Hosni Mubarak, som är åtalad för korruption och mord på över 800 egyptiska demokratidemonstranter i samband med den arabiska våren.

Naturligtvis gör despoter och krigsförbrytare som står till svars inför tv-kameror vad de kan för att framställa sig själva som hjältar, smutskasta sin motståndare och sprida ondskefull propaganda. Fast så länge ordningen i rättssalen inte störs och respekten för domstolen inte kränks har även de

Fel! Okänt namn på

värsta brottslingar rätt att försvara sig med vilka ord och som helst. Med grundläggande rättsstatliga principer går det inte att kompromissa.

Sverige har en lång tradition av öppenhet och insyn i myndighetsutövningen. Det gäller även myndighetsutövningen i våra domstolar, vilket framgår av huvudregeln i 5 kap. 1 § rättegångsbalken: ”En förhandling vid domstol ska vara offentlig.” Allt för att medborgarna själva ska kunna bedöma och granska domstolsmakten. Däremot är det helt i sin ordning att medier och allmänhet körs ut när obduktionsprotokoll presenteras eller när det hålls integritetskänsliga förhör med brottsoffer.

Ett allvarligt hinder för principen om öppenhet i domstolarna är att bara ett begränsat antal åhörare får plats i rättsalen. Övriga får nöja sig med mediernas filtrerade och ofta dramaturgiskt utformade rapporter, som inte sällan blir styrande för hur rättegången uppfattas och därmed för människors förtroende för domstolarna. För mig är det självklart att en offentlig rättegång ska kunna följas av så många som möjligt.

Det enda riktigt effektiva sättet att säkerställa verklig insyn i den dömande verksamheten är att statsmakterna accepterar tv-sända rättegångar. Sedan är det upp till domstolarna att från fall till fall och på objektiva grunder avgöra om rättegången ska tv-sändas. En sådan reform kan inte göras omedelbart utan förutsätter att ett antal juridiska och praktiska frågor löses. Därför bör en översyn påbörjas med sikte på att först inleda en försöksverksamhet med denna inriktning. I det sammanhanget kan inspiration hämtas från våra grannländer Norge, Finland och Danmark, där tv-sändningar från rättegångar redan förekommer.

För att tv-sända rättegångar ska bli verklighet måste det generella bildupptagnings- och överföringsförbudet i 5 kap. 9 § rättegångsbalken upphävas. Förbudet var ifrågasatt redan när det infördes för över 60 år sedan. Motivet var att den tidens fotoblixtar orsakade rök och knallar samt att fotograferandet antogs orsaka den åtalade onödigt lidande. Det första motivet är uppenbart överspelat i dag. Det andra är också svagt med tanke på att domstolarna själva skulle ha makten över kamerorna och själva bestämma om rättegången ska tv-sändas. Det vill säga; domstolarna ska hela tiden ha möjlighet att med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet förbjuda eller inskränka fotografering och filmning i rättsalen.

Det är inte givet att varje särskilt tv-sänd rättegång skulle stärka förtroendet för rättsväsendet. Om domare, nämndemän, advokater och åklagare missköter sig blir förhållandet snarast det motsatta. I så fall är det naturligtvis bra att missförhållandena avslöjas, vilket i sig är ett argument för tv-sända rättegångar.

Den vanligaste invändningen mot tv-sända rättegångar är att målsägande och vittnen skulle bli nervösa och känna sådan psykisk press att de skulle lämna en sämre berättelse och därmed försvåra utredningen i målet. Den risken finns. Men den är normalt sett av ganska marginell betydelse i förhållande till den anspänning som en rättegång under alla förhållanden innebär för en person som under hot om vite och polishämtning blir kallad att infinna sig i domstol. Om risken i något fall skulle vara mer påtaglig ska ju domstolen alltid kunna besluta att förhöret inte ska tv-sändas. Likaså ska möjligheten att

Fel! Okänt namn på

hålla förhandlingar bakom stängda dörrar naturligtvis finnas kvar precis som i dag även om fotoförbudet mjukas upp.

Ett annat skäl som brukar åberopas mot tv-sända rättegångar är risken att kränkande eller brottsliga uttalanden offentliggörs via tv-mediet. Inte heller det argumentet väger särskilt tungt. Skulle domstolen bedöma att det finns en sådan risk finns tekniska möjligheter att tv-sända med viss tidsfördröjning så att de förgripliga uttalandena kan rensas bort. Problematiken är dessutom inte ny. Vid radiosända inslag från rättegångar finns redan i dag exakt samma risk, vilket inte har medfört några större hanteringssvårigheter före vare sig Sveriges Radio, domstolar eller parter.

Stockholm den 27 september 2011

Maria Abrahamsson (M)